

Babacar vol quedar-se al poble i viure del camp

Àmbit: Co-desenvolupament

COOPERACIÓ ACTIVA
AL CAMP DE TARRAGONA

Amb el suport de:

AJUNTAMENT DE
TARRAGONA

Taller: Babacar vol quedar-se al poble i viure del camp (Senegal)

Duració: 1:15 h

Adreçada a nens i nenes d'entre 7 i 9 anys.

1. En haver-hi un nombre elevat de nens i nenes de primària fills i filles de persones arribades amb la immigració, primer de tot, demanarem a l'alumnat si han viatjat a Àfrica, tenen família i/o amics que viuen o venen d'aquest continent (5 min).

Si aquest és el cas, els demanarem que ajudin –en qualitat de professors ajudants- a les persones dinamitzadores a contextualitzar –a partir d'allò que saben i han viscut a l'Àfrica- els diferents continguts que anirem introduint al taller.

2. A la resta de l'alumnat els demanarem que ens expliquin com s'imaginen Àfrica o que saben del continent, és a dir, allò que sobre aquest continent han sentit o els hi han explicat a casa seva, estudiat a classe i/o vist i escoltat a la televisió (10 min.)

A partir dels seus comentaris, amb la complicitat dels i les nostres ajudants, introduïrem de manera molt àmplia i adaptada a la seva edat aspectes com la immensa diversitat cultural i geogràfica de l'Àfrica, característiques del seu perfil sociodemogràfic (població molt jove i en expansió), així com anirem concretant i centrant el taller entorn als reptes que ha d'afrontar la seva població i el món sencer en un nou context de creixement demogràfic, canvi climàtic i globalització.

(Veure Annex 1: Que sabem d'Àfrica)

També: (Veure l'annex 2 i 3: Dades i mapa d'Àfrica)

3. Ara amb el suport de dibuixos, introduïm els personatges de la història d'en Babacar: un nen de 6 anys i la seva família que viuen a una petita aldea del municipi de Touba Mboul, situada a la zona central del Senegal dins la regió de Diourbel.

(Veure Annex 4: En Babacar i la seva família).

4. Agafant com a referència aquesta història i allò que hem parlat amb anterioritat sobre Àfrica i Senegal, iniciarem una conversa amb l'alumnat (20 min.):

-Qui són els protagonistes de la història? On viuen?

-A què es dedica la família d'en Babacar? Que els amoïna?

-On viuen d'altres familiars dels quals parla Babacar? Per quin motiu viuen allà?

-Com descriu l'ambient i vida al seu poble?

-A partir del que ha viscut a Dakar i li ha explicat el seu pare i germà, com ens descriu en Babacar el contrast entre comprar als mercats de la seva zona i als supermercats estils "toubab"?

-A partir d'aquestes referències, com s'imagina Babacar la vida dels "toubabs" en contrast amb l'estil de vida del seu poble?

-Quins països anomena en Babacar a la seva història?

-On prefereix viure de gran en Babacar? Perquè?

A mesura que els nens i nenes van contestant les preguntes, les/els hi farem reflexionar sobre com afecta el canvi climàtic a les activitats agropecuàries tradicionals, les opcions de futur davant la incertesa que provoca el mateix i les alternatives que ofereix la globalització - accés a informació, cultura, viatges, opcions de consum, etc.- als i les més joves.

En aquesta contextualització remarcarem: 1) l'estreta relació de l'agricultura al poble de Babacar amb el clima i l'adaptació en aquesta àrea del Senegal dels cultius tradicionals a les dues estacions (de pluges i seca). 2) Les diferències entre produir per al mercat internacional i vendre als petits mercats locals i 3) les dificultats dels i les joves per viure tot l'any exclusivament de les activitats agropecuàries i la necessitat de trobar-ne alternatives per evitar haver de marxar.

5. Amb l'ajuda dels i les nostres ajudants –d'haver-hi- les persones dinamitzadores identificaran a un mapa els diferents llocs als quals fa referència en Babacar en la seva història i la natura dels vincles –familiars (la diàspora), culturals, econòmics, etc.- que s'estableixen entre el seu poble i aquests llocs (5 min).

(Veure Annex 5: Mapa del món i diàspora senegalesa).

Aprofitarem la descripció del mapa que hem dibuixat per a parlar –a partir d'exemples al seu abast com, per exemple, el futbol o menjars- dels conceptes de globalització i diàspora. A través del primer remarcarem la interconnexió de tot el món, principalment, mitjançant el comerç de mercaderies i els mitjans de comunicació i les indústries culturals, mentre que amb el terme diàspora introduïrem les relacions que s'estableixen entre el Senegal i les comarques tarragonines a partir de les persones que han migrat i establert el seu nou projecte vital –mantenint vincles amb el Senegal- en aquestes.

6. Agrupem en grups de 3 a 5 als i les alumnes, recopilem la història tornant a mostrar les 10 imatges de la història gràfica, i els demanem que –ficant-se a la pell d'en Babacar, com si allò que li passa ens passés a nosaltres mateixos- mirin d'escriure en dues o tres paraules màxim allò que els evoca cada imatge i emocions que creuen provoquen aquestes situacions a en Babacar (10 min.)

(Veure Annex 6: A la Pell d'en Babacar).

7. Com a síntesi d'aquest taller, i adequant aquesta activitat a un perfil de nens i nenes d'entre 6 i 9 anys, demanarem a l'alumnat que triïn entre (20 min):

- Plasmar en un dibuix allò que els ha suggerit la història d'en Babacar. Al darrera han d'escriure una frase que expliqui el seu significat i pugui servir com a títol del dibuix.

- Escriure en un petit text de no més de 10 línies allò que li dirien a en Babacar després d'haver escoltat aquesta història de la seva boca per mostrar-li el nostre recolzament i solidaritat amb la situació que viuen els i les habitants del seu poble.

Nota: Remarcant la diferència entre caritat-llàstima i solidaritat. La primera pressuposa una posició de superioritat envers l'altre, a qui està en posició d'ajudar, mentre la segona assumeix el problema de l'altre com a propi, fent-lo nostre i implicant-nos en trobar-ne una solució.

Oferim als centres la possibilitat de fer aquest taller de manera independent tot utilitzant la tècnica quadres de sorra del Senegal.

Això permet incorporar l'activitat a d'altres assignatures, com ara plàstica, i tractar el tema més transversalment. Pel que fa als i les alumnes que hagin triat fer la redacció, per practicar amb aquesta tècnica, poden pintar una frase que li doni títol i afegir motius relacionats amb allò que volen expressar amb aquesta.

Els quadres de sorra són un tipus de pintures tradicionals del Senegal que utilitzen com a matèria prima sorra amb diferents tonalitats per a donar color als dibuixos, que queda fixada a una superfície rígida (nosaltres utilitzem cartró) que prèviament hem perfilat amb cola.

La nostra entitat, de manera totalment gratuïta, facilita els materials per a fer-ho, i també un monitor.

8. Per acabar la sessió, fem una valoració global amb la col·laboració dels mestres/monitors d'allò que els ha aportat el taller sobre aquesta temàtica de l'agricultura tradicional, globalització i canvi climàtic (5 min.)

(Veure Annex 7: Fitxa avaluació en grup)

A criteri dels i les mestres, en el cas dels nens i nenes més grans, podem demanar-los que, en comptes d'aquesta valoració en grup, omplin individualment l'autoavaluació sobre la sessió.

(Veure Annex 8: Autoavaluació)

1.1. ANNEX 1 : Què sabem d'Àfrica

Amb 1000 milions d'habitants, repartits en 54 països, a Àfrica viu el 15% de la població del planeta.

Hi conviuen més de 3000 grups ètnics, i més de 1500 llengües diferents, que fan que Àfrica disti molt de ser una realitat homogènia.

La seva denominació, però, prové del llatí, llengua a la qual Àfrica vol dir "sense fred".

La seva població és, majoritàriament, negra (80%), especialment a la regió de l'Àfrica subsahariana, mentre al nord és essencialment àrab i bereber; i a la zona del Sahel cohabitaven àrabs, berebers i negres.

Quan a la religió, a banda del cristianisme i l'Islam, es practiquen moltes religions tradicionals –animisme- i altres sorgides del sincretisme entre religions autòctones i importades.

Amb una impressionant riquesa natural, amb més de 30 milions de km² d'extensió, entre d'altres meravelles naturals al continent trobem, el llac Malawi amb el major nombre d'espècies de peixos del planeta o el riu Okavango que forma el major Delta interior del món.

Mentre fa 10 milions d'anys abundaven a l'Àfrica els pingüins, actualment, hi trobem la regió més calenta de tot el planeta a Al' Aziziyah (Libia), on els seus termòmetres han arribat a 58º.

Alhora, el super parc natural de Kaza -la major reserva biològica d'Àfrica i segona del món- que s'estén a 5 països, i la lluita contra la desertificació a través d'una barrera d'arbres i arbustos -un nou pulmó verd al món coordinat per Senegal- al llarg de més de 7000 kilòmetres, mostren el compromís de molts països africans amb la conservació de la biodiversitat.

1.2. ANNEX 2 i 3: Dades i mapa polític d'Àfrica

Annex 2 i 3 -Dades i mapa polític d'Àfrica

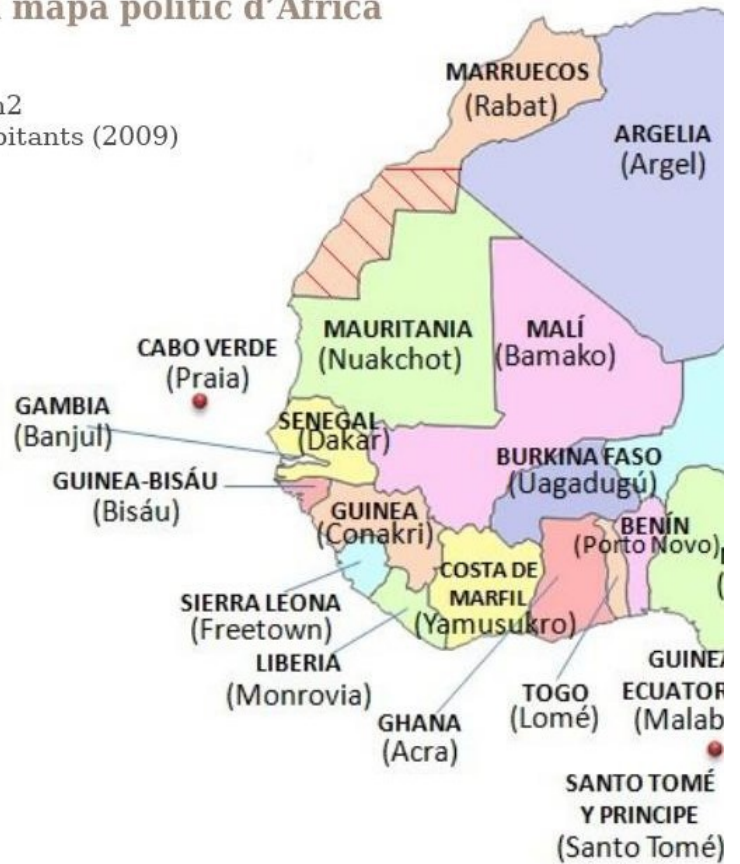
Dades:

Superfície: 30 221 535 Km²

Població: 1000 milions habitants (2009)

Densitat: 33 hab/km²

Països: 54

1.3. ANNEX 4: En Babacar i la seva família.

Nangadefff, em dic Babacar, tinc sis anys i visc amb els meus pares i germans a un petit poble del centre del Senegal que es diu Diawré Kouta. Vaig a l'escola elemental, però com que ara estem a l'estiu, estic de vacances i aprofito per ajudar la família en allò que puc.

Aquí tothom es lleva molt aviat per aprofitar el dia i evitar les altes temperatures del migdia. En viure amb els avis i germans del pare dins d'un mateix emt –una mena de pati envoltat de cases d'una mateixa família- sempre acostuma a haver-hi molt de moviment i sembla una petita ciutat.

Les dones escalfen el cafè i preparen Begne, Fatalla i uns grans entrepans de Ngebbe, mentre els homes amb ajuda dels nens fiquen les eines de treball a una carreta tirada per cavalls per a marxar a una nova jornada de treball al camp.

Avui acompanyo al pare i els meus germans Mansour i Oussenou a netejar les herbes i arbustos de l'era. Estic content, perquè l'any passat m'havia de quedar amb la mare perquè deien que encara era massa petit. Aquest any ja puc ajudar a la família i em sento orgullós. És dur, però trec herbes amb alegria, perquè com diu el pare, si hi ha herbes vol dir que ha plogut i això anuncia que hi haurà una bona collita.

Al poble no deixem ni un pam de terra sense cultivar. Plantem cacauet, mongetes, blat de moro, síndries i blat. Les tasques del camp comencen allà al mes de març, netejant tota l'herba i llaurant la terra. Al juny, amb l'arribada de les primeres pluges, ja hauria d'estar sembrat el blat (Dugul) i, una vegada que ja plou regularment, ja hauria d'estar plantat tot el Cacauet i la resta de cultius. La campanya s'acaba al novembre amb la collita del cacauet.

Els darrers anys, això no obstant, el pare diu que el clima està molt canviat. Alguna cosa no acaba de marxar bé. Les pluges arriben més tard i cauen més espaiades. Això fa que tothom hagi de patir per la supervivència de la collita i també que en estrènyer-se la durada de l'època de pluges hi hagi menys possibilitats de conrear més d'un cop el mateix tros de terra.

Tothom mira al cel cada matí i els dies de pluja, a banda d'aquella olor que m'encanta característica de la terra mullada, hi ha un ambient relaxat, d'alleugeriment. Les nostres famílies, segons en diuen els avis, sempre han hagut de dependre de les pluges. Tothom recorda anys dolents de sequeres, però habitualment la natura respectava el calendari i es podia viure d'aquesta agricultura.

Ara, però, viure del camp al meu poble genera molt de neguit. Tothom, per mirar de trobar-hi una sortida, compta històries de toubabs i com fan pous d'aigua i així aconsegueixen tenir grans superfícies de terra tot l'any cultivada. Les pluges han condicionat el nostre estil de vida i calendari i sembla que trobar aigua és l'únic que podrà salvar-lo.

Històries a banda, el futur es veu molt incert. Així que, com en el cas del meu germà Banda, les famílies que poden envien als seus fills a la ciutat a estudiar o formar-se en algun ofici per a tenir una altra professió diferent a la de pagès que els permeti guanyar diners sense haver de dependre i mirar constantment al cel. A l'estiu, però, tornen al poble per ajudar a la família amb el treball al camp.

La vida al poble, per dir-lo d'alguna manera, té com dos grans moments que tenen a veure també amb les dues estacions: l'època de pluges, on tothom està molt enfeinat i treballa. I l'època que va del novembre al juny en què tothom té més temps i la vida social s'intensifica.

En aquesta segona estació, en no poder dedicar-se a l'agricultura, tothom té animals i els va a vendre al mercat. Amb això, els estalvis de la venda de la collita de l'estiu i tot el menjar que cultivem també per a la família podem anar passant l'hivern. Ara bé, la situació s'està complicant, ja que la reducció i endarreriment dels mesos de pluges dificulta trobar pastos pels animals i que puguin sobreviure tot l'hivern.

Tothom, amb més o menys diners, viu de manera semblant al poble. No hi ha moltes distraccions, així que els nens juguem a la sorra a futbol o fem esport. Els i les joves emulen als seus artistes de rap i es fan vídeos i fotos d'Instagram amb el mòbil, mentre els grans es troben a la plaça per a mantenir llargues xerrades o bé van deambulants de pati en pati visitant-se entre si.

A la nit, a l'espera de temperatures més agradables per a poder agafar la son, dins de cada pati tothom s'arplega entorn la televisió, com si fos una mena de cinema, per veure la Soirée o seguir la telenovel·la d'èxit de la temporada.

Voldria viatjar i conèixer com viuen en altres llocs, però jo sóc feliç al meu poble i m'agradaria quedar-me aquí sempre. Conec una mica del que passa en altres llocs, perquè parlo sovint amb el meu germà gran per WhatsApp. Ell va marxar fa quatre anys a Salou i m'explica com és la seva vida allà. Pel que diu s'assembla a la dels toubabs que surten a la televisió: Viu a un apartament només amb dos amics. Té un cotxe. Viatja. Veu el futbol en cafeteries. Compra a supermercats, etc.

Ara bé, quan li pregunto per la gent, em diu que allà tothom va a la seva i que les preses fan que gairebé ningú tingui temps per a escoltar als altres i simplement xerrar. A mi m'agraden les històries de l'avi. Sortir al carrer i que hi hagi molts nens per a jugar. Anar a classe i, més que les matemàtiques o el francès, l'entusiasme i ànims dels mestres per a que estudiem i ajudem a que tothom pugui viure a Diawré Kouta amb més comoditat.

Tothom diu que el món està canviant i que hem d'estar preparats per a aprofitar les oportunitats. Abans la gent del poble confiava en la natura, mirava al cel i sabia si plouria o no. Ara ens diuen que hem d'aprendre i ser innovadors. El d'abans ja no serveix.

En aquestes xerrades a fosques les nits de pati, sovint es parla de joves que com el meu germà van marxar a França, Itàlia o al Canadà i que han tornat amb molts diners i els han invertit a fer pous d'aigua i construir granges de pollastres i grans plantacions de verdures: totes les setmanes arriben camions i marxen plens cap a Dakar i, d'allà, cap als supermercats d'Europa.

Una vegada, a la capital Dakar, vaig anar a un d'aquests supermercats. Hi havia de tot. Tot estava ben endreçat en la seva prestatgeria i amb el preu de cada cosa. Enfront de les altes temperatures de l'exterior i els mercats als quals vaig amb el meu pare, allà dins era tota una altra experiència. No calia tornar abans del migdia per evitar que els animals hi haguessin de cavalcar a altes temperatures, ja que allà dins fins i tot feia fred, perquè hi havia aire acondicionat i, mentre vas comprant, s'escolta una música tranquil·la de fons.

La gent, diu el pare, va al supermercat a comprar el que necessita i allà, si tens diners, hi ha de tot.

Ara bé, al meu pare i a mi ens agrada més anar al mercat de Jené. Agafem de ben matí el carro i ens atensem amb coses per vendre i, aprofitem també per a comprar tot allò que necessitem per passar la setmana. Pel camí saludes i et creues amb molta gent. Allà tothom parla amb tothom. L'ambient és com de festa. El preu sempre s'ha de negociar i tothom ho fa bromejant, com si es tractés d'un joc. El preu mai és igual. Depèn per a qui i allò que pugui pagar. Tothom que ho necessita troba el que busca. Això és Senegal.

El pare, quan li pregunto sobre la vida dels toubabs i si acabarem tots igual que ells, em mira i diu: abans només calia mirar al cel i confiar, la natura ens donava tot allò que necessitaven per viure, potser no amb les comoditats dels toubabs, però sí amb felicitat. Ara tot es redueix a tenir diners per anar a comprar als supermercats. Allà ningú coneix a ningú. Els diners, però, és molt difícil trobar-los al camp i tothom els va a buscar en un altre lloc. Fill meu, recorda això, anar a comprar o vendre als mercats és un acte social i de solidaritat, tothom negocia per viure, mentre que al món dels toubabs si no tens diners no hi ha res a negociar o parlar.

1.4. ANNEX 5: Mapa del món i la diàspora senegalesa-

1.5. ANNEX 3: A la pell d'en Babacar.

Agrupem als alumnes en grups de 3 a 5 persones. Els expliquem que en aquest exercici no hi ha una resposta vàlida, sinó que volem que ells s'expressin lliurement a partir d'allò que els suggereix cada imatge.

Han de descriure...

- a) Quina emoció i/o estat els suggereix cada imatge (en un màxim de 3 paraules)
- b) Descriu la relació s'estableix entre les persones implicades o reflexions sobre la situació generada.

1. Exemple: **Un matí qualsevol al pati familiar –emt- on viu en Babacar amb la seva família.**

Emoció: Alegria Descripció: Ambient col·laboratiu

2. **Una jornada de treball al camp.**

Emoció: _____ Descripció: _____

3. **L'efecte del canvi del clima sobre l'agricultura tradicional.**

Emoció: _____ Descripció: _____

4. **La recerca d'alternatives laborals dels i les joves i opcions per a poder continuar vivint del camp.**

Emoció: _____ Descripció: _____

5. **Les dues estacions i el calendari agrícola.**

Emoció: _____ Descripció: _____

6. **La vida social a Diawré Kouta.**

Emoció: _____ Descripció: _____

7. **La vida dels toubabs a través dels ulls del seu germà Banda.**

Emoció: _____ Descripció: _____

8. **La modernitat i els supermercats toubabs.**

Emoció: _____ Descripció: _____

9. **Les relacions socials al mercat local senegalés de Jené.**

Emoció: _____ Descripció: _____

10. _____ (Vincles i/o calers: El futur l'escrius tu)

Emoció: _____ Descripció: _____

Avaluació en grup:

El desenvolupament del taller ens ha ajudat a ...

1. Fer-nos ara una millor idea de com és la vida a un petit poble senegalès que viu de l'agricultura?

2. Reflexionar sobre com influeix el canvi climàtic en l'agricultura tradicional?

3. Reflexionar sobre les dificultats que tenen els i les joves per viure del camp al seu poble i no haver d'emigrar?

4. Reflexionar sobre com l'experiència de comprar aliments va més enllà del preu que paguem i influeix en les relacions que establim les persones?

5. Us ha agradat l'activitat, l'heu trobat interessant?

6. Voldríeu continuar treballant sessions relacionades amb els drets humans i la globalització de la justícia social?

Autoavaluació individual

Per acabar aquesta sessió, contesta les següents preguntes per valorar els coneixements encerclant l'emoticona (molt, una mica, poc i molt poc) que millor s'ajusti a la teva opinió:

1. Ara puc fer-me una millor idea de com és la vida a un petit poble senegalès que viu de l'agricultura i com el canvi climàtic afecta als seus habitants?

2. Ara conec millor les dificultats que tenen els i les joves per viure als seus pobles i evitar haver d'emigrar?

3. Ara sóc més conscient que l'experiència de comprar aliments va més enllà del preu que paguem i influeix en les relacions que establim les persones?

4. Us ha agradat l'activitat, l'heu trobat interessant?

5. Vull continuar treballant sessions relacionades amb l'educació pel desenvolupament i la globalització de la justícia social?

Observa els emoticones que has encerclat. Quin has encerclat més vegades?

